

Mietteitä landseerin luonteesta sekä rodun taustan ja ympäristön vaikutukset luonteeseen

Julkaistu Landeer lehdessä 4/2008

Landseer lehden luonne artikkeli herätti minut kirjoittamaan omia ajatuksiani siihen, mikä tai mitkä asiat voivat vaikuttaa koiran luonteen kehittymiseen tiettyyn suuntaan.

Landseerin historiassa on viitteitä siihen, että siellä on käytetty laumanvartijarotuisia koiria. Pyreneiden koiraa on jo ilmeisen aikaisessa rodun kehitysvaiheessa ollut mukana ”landseerin” muovautuessa omaksi rodukseen, vai onko? Siitä en itse ole löytänyt selkeitä näyttöjä missään kirjattuna. Kuvaz käytöstä taasen löytyy selkeätä tietoa, ja kiitoksia suuresti Tapio Helinille, joka auttoi kääntämään seuraavan tekstin, joka toimii hyvänä pohjustuksena myös kuvazin vaikutuksesta landseerin luonteeseen.

Alustuksessa on Tapio Helinin käännös (DLC:n Zuchtbuchista/jalostuskirjasta nro 1, sivut 79 – 81, 83) sekä eri lähteistä kerättyä tietoa luonteen periytyvyydestä.

Kuvat on lisätty Tapion käännökseen kyseisestä jalostuskirjasta.

Kuvasz-risteytyksen vaikutus/ilmeneminen landseerjalostuksessa

Kääntäjän kommentteja: Perustuu neljän sivun otteeseen DLC:n Zuchtbuchista/jalostuskirjasta nr 1, sivut 79 – 81, 83. Tekstistä ei kaikki alempana esittämäni täysin varmuudella selvinnyt, joten jouduin aika paljon myös päättelemään/ arvailemaan/olettamaan. Ne kohdat olen varustanut kysymysmerkeillä... tai sanalla ymmärtääkseni. Lukija suhtautukoon ainakin näihin kohtiin suurella varauksella.

- 1. Oheinen luettelontapainen pitää toivottavasti yhtä sen kanssa miten kuvaszin genomia todellisuudessa on siirtynyt vuodesta 1929 aina 50-60 luvun vaihteen valkoiseen Blanka-lansuun (polku emään selviää, mutta ei kylläkään isään).**

Uros USA:sta (Kuvasz? Seawards Son of Storm?) ----- emä Diana v.d. Nordkettenbahn, Innsbruck, Itävalta

Näillä teetettiin ymmärtääkseni A-pentue v. 1929, mm. urospentu **Ares v.d. Nordkettenbahn**

Ja ymmärtääkseni myöhemmin F-pentue, jossa mm. **Fafner v.d. Nordkettenbahn**, NZB 20271

Ares v.d. Nordkettenbahnilla astutettiin tyttärensä Raspa von Gothensitz ainakin kahdesti. Saatiin

Nordkettenbach C- pentue

Nordkettenbach E- pentue

Ares ja Raspa siirtyivät Sveitsiin Kennel vom Landseerhofiin, joista syntyi ainakin Kennelin A-pentue.

Toisaalla saivat Caston von Roslin ----- Cilla v.d. Lüneburger Heide

ainakin pentueen, jossa oli narttu Flora v.d Lüneburger Heide NZB 20051

Sveitsissä naitettiin sitten **Ares v.d. Nordkettenbahn** ----- Flora v.d. Lüneburger Heide, NZB 20051

josta syntyi mm.B-pentueen **Brenda vom Landseerhof**, SHSB 74760. Tällä kerrotaan olleen vasen korva valkea (ei kylläkään siltä oikein näytä kuvassa sivulla 81)

Toisaalla saivat Ajax vom Heiligen Berg NZB 13081 ----- Diana von Björndal NZB 13499 (joiden vanhemmat on mainittu sivun 80 kuvassa)

urospennun Bodo von der Maxburg NZB 20067 (kas kun ei saanut emänsä kennelnameä?)

Sveitsissä v.d. Arx-kennelissä yhdistettiin nyt Bodo von der Maxburg NZB 20067 ----- **Brenda vom Landseerhof**

josta syntyi ainakin A-pentueen Alf v.d. Arx SHSB 89514, 1959 ja B-pentueen **Blanka v.d. Arx** NZB 20225. Syntyi luultavimmin 60-luvun alussa. (rekisteröitiin Saksassa eikä Sveitsissä?!). **Tämä oli täysvalkoinen kuvasz-tyyppinen koira.** Käytettiin Saksassa siitä huolimatta landseerjalostukseen Kennel v.d. Bobenburgissa. Molemmissa v.d. Arx pentueissa mainitaan olleen päässä värivirheitä.

Suoraa käännöstä sivulta 80:

Jalostuksellisesti ei olisi oikeastaan ollut mitään syytä käyttää näin (ausgemendeltes ~ vieraannäköistä?) koira kuin Blanka v.d. Arx. Näin vain valitettavasti kävi.

v.l.n.r.: Yuka von Schartenberg, NZB 20136 – * 1958

Baron von der Arx, Blanka von der Arx, sieben Monate alt, Brenda vom Landseerhof

2. Blankasta von der Bobenburgin kennelin kautta von der Weilerhöhen koiriin.

Uros X ----- **Blanka v.d. Arx** NZB 20225

Uros Y ----- **Elektra von der Bobenburg** NZB 20306 (Blankan tytär)

Jälkimmäisestä yhdistelmästä syntyi mm. uros **Herakles von der Bobenburg** NZB 20433, 1968

Herakles tuotti useampia pentueita Kennel v.d. Weilerhönessä, mm. Lasso v.d. Weilerhöhe, joka vietiin Englantiin Harraton´s Kenneliin, jossa jatkoi ahkerasti sukua.

Suoraa käännöstä sivulta 81:

Tuskin löytyy nykyään yhtään landseersukupuuta, jossa ei esiintyisi uros Herakles v.d. Bobenburg, jonka isoäiti oli valkoinen Blanka v.d. Arx. Epäsuotuisten paritusten johdosta syntyi paljon pentuja joiden pään väritys ei ollut rotutyypillistä (liikaa valkoista korvissa ja naamassa). Monia hyviä koiria jouduttiin tämän takia jättämään pois jalostuksesta. Jonkin aikaa tämä ilmiö oli monilla kasvattajilla päällimmäisenä huolenaiheena.

3. Vuoden 1929 kuvasz-risteytyksestä yhteydet Clae vom Weinbergiin s. 1971, josta piti (??) tulla DLC:n kantauros.

Reittikuvausta emän puolelta

Uros USA:sta (Kuvasz? Seawards Son of Storm?) ----- emä Diana v.d. Nordkettenbahn

F-pentueen urospentu **Fafner v.d. Nordkettenbahn** NZB 20271 ----- Anka v.d. Weilerhöhe

Näiltä narttupentu **Cora v.d. Weilerhöhe** NZB 20295 ja Caesar v.d. Weilerhöhe NZB 20291

Cora on puolestaan **Clae vom Weinbergin** NZB 20528, 1971 isoäiti (äidin nimeä ei mainita)

Reittikuvausta isän puolelta

Todennäköisiä Kuvasz-genomin välittäjiä

Heidi v.d. Nordkettenbahn NZB 20174 (ei selviä sukulaisuussuhde US-koiraan, sama kennel tosin, eikä selviä sukulaisuussuhde Alf v.d. Arxiin)

Alf v.d. Arx SHSB 89514. **Alfilla on samat vanhemmat kuin Blankalla.** (tätä kautta löytyy polku vuoden 1929-risteytykseen)

Fafner v.d. Arx NZB 20439 on Alfin lapsenlapsi

ja **Clae vom Weinbergin** NZB 20528, 1971 isä.

Kääntäjän kommentteja: En oikein ymmärrä miksi on ollut tarpeen selvittää tätä yhteyttä...varsinkaan jos Clae vom Weibergia ei kovasti käytettykään. Ehkä siksi, että sekä sen isä, että emän takana näyttäisi kaukaisuudessa pilkottavan vuoden 1929 uros USA:sta (kuvasz?). Koiraa kehutaan kovasti lopussa. Halutaanko sen käytön puolesta puhua? Tai esittää että kuvasz-vaikutus taustalla ei ole merkittävä – riski värvirheistä pieni? Tähän asti kirjoituksen sävy on

mielestäni ollut pikemminkin jalostusketjuja ja sen koiria kohtaan kriittinen, mutta nyt yhtäkkiä hyväksyvä.

Suoraa käännöstä sivuilta 81 ja 83:

Sivun 83 kuvat osoittavat Clae-uroksen rotutyypillistä kauneutta sellaisena kuin monet meistä ehkä olemme koiran tunteneet. Se periytti rodunmukaista ulkomuotoaan voimakkaasti ja on vaikuttanut siten olennaisesti DLC:n jalostustoiminnan perusteisiin. *(Eli käytettiinkö sittenkin paljon vai antoiko vain hyvän latauksen hyviä geenejä oikeassa jalostusvaiheessa? Aiemmin käytettiin Claesta sanontaa "Der Stammvater der Landseerzucht im DLC werden sollte" eli siitä **piti** tulla DLC-jalostuksen kantaisä.)* Sillä oli tiukka, kuiva (?), sinänsä suljettu (?) rakenne/runko ja mikä tärkeämpää pystyi sitä hyvin periyttämään. Sitä vastoin (?) ("dagegen") Clae ei koskaan periyttänyt värivirheellisyyttä eikä onneksi myöskään kivesvikaisuutta. Vain luiska takapää/lantio, jota myös periytti, muodosti pienen ongelman. Oli poikkeuksellisen viisas, varmaluonteinen ja lujahermoinen käytökseltään. Täten haluamme asettaa tälle arvokkaalle koiralle, isäntänsä silmäterälle, muistomerkin. *(Siis onkohan kuollut juuri kirjoituksen aikoihin?)*

Kääntäjän mietteitä juttuun (otteeseen?) liittyen:

Siis onkohan tässä kirjoituksessa tarkoitus arvostella 1929 risteytystä?? Olikohan siihen aikaan missään vielä rotumääritelmää laadittu tai kansallisesti vahvistettu? (FCI myönsi rotuoikeudet Landseer Europäischer Continental Typelle 1961). Eikös rodunjalostuksen alkutaipaleeseen juuri

kuulu vieraan veren hakeminen lähiroduista, jotta saataisiin rotua kehitettyä rakenteeltaan ja ulkonäöltään haluttuun, mutta samalla geenipohjaltaan riittävän laajaan = terveyttä takaavaan suuntaan.

Vai onko tarkoitus arvostella itävaltalaisten ja varsinkin sveitsiläisten osuutta siihen että kuvaszgenomi pääsi niin voimakkaasti vaikuttamaan, että vielä 50-60 luvun vaihteessa syntyi valkoinen lansu?

Selvää arvostelua kohdistetaan tämän lansun jalostuskäyttöä kohtaan, joka tapahtui kuitenkin Saksassa von der Bobenburgin kennelissä.

Kennel v.d Weilerhöhe jatkoi tästä mielestäni ansiokkaasti eteenpäin. Eli ei liian tiukkaa karsintaa ja poissulkemista, joka väistämättä kaventaa geenipohjaa. Valkoistahan vahvasti nöffipohjaisissa lansuissa tarvitaan ja jos sitä otetaan sopivasti alkutaipaleella samankokoisista valkoisista vuoristokoirista ja sitten sopivasti jälkeläisvalinnalla jatketaan haluttua päämäärää kohti (pois sulkematta missään vaiheessa näitä vuoristokoiravaikutteita tyystin, pikemminkin pitämällä sitäkin perimää sopivasti mukana), niin mikäs sitä on moittiminen? (Mainittakoon että maineikas Otto Walterspielin von Scartenbergin kennel käytti myös Weilerhöhen koiria/koiraa – artikkelin kuvassa OW esiintyy Caesar v.d. Weilerhöhen kanssa.)

Caesar v. d. Weilerhöhe, NZB 20291 – * 1954 (Fafner v. d. Nordkettenbahn – Anka v. d. Weilerhöhe) – Züchter: Johann Miller, Weiler, Besitzer: Otto Walterspiel, Krailling

Olisi hyvä tietää, milloin tämä juttu on kirjoitettu ja kuka (Clae vom Weinbergin omistajako?). Sivun 83 teksti kuulostaa ”myyntipuheelta” tämän uroksen puolesta.

Käännös: Tapio Helin 11.10.2008

Luonneominaisuuksien periytyminen ja jalostus

Jotta ominaisuutta voisi jalostaa, on tiedettävä, onko se perinnöllinen (siirtykö se vanhemmilta jälkeläisille) vai hankittu ominaisuus (pelkästään ympäristön aiheuttama taikka opittu). Nyrkkisääntönä voidaan pitää isoa tosiseikkaa, että luonneominaisuudet ovat erittäin monimutkaisia. Ne periytyvät useimmiten kvantitatiivisesti, jolloin ominaisuuteen vaikuttaa suuri joukko geenejä ja ympäristön vaikutus on suuri. Jalostuksellisesti olisi erittäin suotavaa käyttää **kaikkien**, ei vain hyvien sukulaisten tietoja, jalostuskoiran omien tulosten lisäksi. Luonnetestissä on todettu, että esim. luoksepäästävyys (siis myös iloisuus) ei liity muihin luonteenpiirteisiin, muut luonnetestin kohdat sen sijaan kulkevat yhtenä pakettina. Tästä voidaan päätellä, että luoksepäästävyys on opittua eikä luultavasti periydy. Tulevaisuudessa tullaan paikantamaan varmasti myös luonnetta ja käyttäytymistä määrääviä geenejä, joka näin ollen helpottaa eri ominaisuuksien periytyvyyden tutkimista. Esimerkiksi metsästysinto tai paimennustapa ovat periytyviä ominaisuuksia. Sellaiset ominaisuudet, kuten jäljestääkö koira ilmavainulla vai jälkivainulla tai paimentaako se laumaa katseella vai juoksemalla, ovat perinnöllisiä. Nämä piirteet ovat koirilla käyttöominaisuuksiin liittyviä, ja nämä ominaisuudet eivät ole niin helppoja jalostaa kuin esimerkiksi ulkomuodolliset asiat, kuten säkäkorkeus, rintakehän syvyys jne. Tällöin esimerkiksi landseereilla kuuluisi käyttöominaisuus huomioida jalostuksessa erittäin tärkeänä tekijänä, jolloin se ei pääse pienenemään kokonaispopulaatiossa.

Ympäristötekijöiden vaikutus

50% jälkeläisten geeneistä tulee joka tapauksessa emolta, mutta jälkeläisten luonteeseen vaikuttaa lisäksi myös niiden varhaiskasvu-ympäristö.

Koiran olemukseen vaikuttaa siis ympäristö (E); näkemämme ominaisuudet eivät ole pelkästään geenien aiheuttamia, vaan geenien ja ympäristön yhteisvaikutuksen tulosta. Tätä näkyvää olemusta kutsutaan ilmiäsuksi eli fenotyypiksi (P): $P=G+E$

On todennettu, että jotkut käytöksen poikkeukselliset ominaisuudet voivat olla myös yksinkertaisesti periytyviä, kuten esim. ”raivosyndrooma”. Mutta luonteen sekä käyttäytymisen periytymiseen/ilmiäsuun vaikuttaa erittäin paljon ympäristötekijät. Koiran luonteeseen voi olla jopa yli 70% vaikutus ulkopuolisilla tekijöillä, kuten omistajalla ja koiran saamalla kokemuksilla (tai niiden puuttumisella). Eräässä tutkimuksessa todettiin, että periytyvästä luonteesta oli 2-vuotiailla saksanpaimenkoirilla jäljellä VAIN 20%, ja kaikki muu oli opittua. Koira todella oppii koko ajan, kun stressittömät olosuhteet/ympäristö antavat siihen mahdollisuuden.

Ote lähteestä Katariina Mäki: Periytyvyys ja sen matematiikka

”Ympäristötekijät vaikuttavat koiraan koko sen eliniän. Niiden vaikutus alkaa jo kohdussa, jolloin emän hyvä hoito ja ruokinta antavat pennulle hyvät eväät elämää varten. Suotuisalla ympäristöllä voidaan muovata koira myönteiseen suuntaan, mutta on muistettava, että nämä hankitut ominaisuudet eivät periydy: koiran perinnöllinen laatu pysyy aina samana, riippumatta ympäristöstä. Jalostusvalintaa varten onkin tärkeää erotella geenien vaikutus ympäristön vaikutuksesta, eli poistaa ympäristön vaikutus mahdollisimman tehokkaasti koiran tuloksesta ($G=P-E$).

Ympäristötekijät voidaan jakaa systemaattisiin, pysyviin ja satunnaisiin ympäristötekijöihin:

- Systemaattiset eli ns. kiinteät ympäristötekijät vaikuttavat koiraan ennustettavissa olevalla tavalla, ja niitä ovat esimerkiksi sukupuoli ja ikä. Tiedämme etukäteen, että hyvin nuori koira ei ole kokeissa parhaimmillaan, ja että iän karttuessa tulokset paranevat. Jotta eri-ikäiset koirat olisivat keskenään vertailukelpoisia, iän vaikutus on otettava huomioon arvostelussa.*
- Satunnaiset ympäristötekijät ovat ennalta arvaamattomia, odottamattomia tekijöitä esimerkiksi koiran suorittaman kokeen aikana. Ne joko parantavat tai huonontavat koiran*

tulosta. Satunnaisia tekijöitä ovat mm. mittausvirheet, sää ja erilaiset häiriöt esimerkiksi tottelevaisuuskokeen aikana.

• Pysyvät ympäristötekijät ovat tavallaan kiinteitä tekijöitä, vaikka ne eivät vaikuta systemaattisesti koiran tuloksiin. Vaikutuksen suuntaa ja suuruutta ei etukäteen tiedetä. Pysyviä ympäristötekijöitä ovat esimerkiksi pentuajan ruokinta ja nuorena tapahtunut loukkaantuminen, ne vaikuttavat samalla tavalla koiran peräkkäisiin tuloksiin.

Ympäristötekijöistä vain systemaattiset voidaan ottaa tehokkaasti huomioon, ja satunnaisten tekijöidenkin vaikutus saadaan tasoittumaan, kun tehdään useita mittauksia tai arvosteluja ja otetaan niistä keskiarvo. Pysyviä tekijöitä ei yleensä pystytä ottamaan huomioon tai niiden vaikutuksen suuruutta ei tiedetä.”

Joten luonteen periytyvyyteen on aina syytä kiinnittää erittäin tarkkaa huomiota, ja pyrkiä erottamaan opitun käytöksen merkitys jokaisen koiran ilmiössä. Pennun luonnetta voidaan tarkastella 4-viikon ikäisenä hyvinkin paljon. Ennen tätä pentu ei ole vielä oppinut ympäristöstään, sillä aktiivinen oppiminen alkaa noin 4/5-viikon iässä, ja tällöin opittujen asioiden vaikutus pennun luonteeseen on hyvin pieni. Usein sanotaankin, että se mitä kasvattaja pystyy itse pennuistaan näkemään/toteamaan ”pentulaatikossa”, on erittäin hyvä ilmiö pennun varsinaiselle luonteelle. Tämän jälkeen ympäristö(=koiran uusi omistaja, kasvuolosuhteet, käyttöominaisuuksien mahdollistaminen, kouluttaminen jne.) alkavat vaikuttaa koiran luonteen kehittymiseen.

Omaa pohdintaa kuvaz:in sekä ympäristön vaikutuksesta landseerin luonteeseen

**Kun kirjoitan ympäristöstä, tarkoitan sillä omistajaa, asuinpaikkaa, kuinka koiran kanssa liikutaan, koulutustavat, sekä kaikki mitä koiran ympärillä tehdään taikka tapahtuu.*

Historia on siis todella lyhyt, jolloin on selkein näytöin käytetty toista rotua ”landseerin”/newfoundlandin kanssa. Tuolloin tehtiin myös hyvin tiukkoja linjauksia, ja se tietenkin näkyy nykyisessä populaatiossa, jossa voidaan katsoa, että kaikki ovat todella toisilleen sukua, jos sitä tutkitaan mahdollisimman laajasti.

Rotumme on hyvin nuori, jos verrataan moniin muihin maailmalla oleviin koirarotuihin. Kuvaz kuuluu laumanvartijoihin, ja tämän ryhmän toista rotua on minulla myös kotona. Maremmano-abruzzese rotuisia löytyy tällä hetkellä kaksi, ja kolmas on tulossa. Rotu on Italialainen lammasvahti, jonka historiassa on mahdollisesti esiintynyt myös pyreneidenkoiraa/pyreneiden mastiffia. Kuvaz on mielestäni jättänyt jälkensä landseerien luonteeseen ja mahdollisesti myös pyreneidenkoira, jota on esitetty esiintyvän rotumme taustoissa. Tuon tässä esimerkkejä siitä mitä itse olen havainnoinut rotujen luonteenpiirteiden yhtäläisyyksistä.

Genetiikka ei ole ihan yksinkertaista, ja siksi tässä ajassa kun verrataan vuosilukuja, milloin kuvazia on käytetty landseer-rodun virallistamista ennen, aika on todellakin erittäin lyhyt. Tästäkin syystä meillä löytyy yksilöitä jotka ovat edelleen vielä tänä päivänä vartioivia, hieman itsenäisempiä, aavistuksen pidättyväisiä, rohkeita, erittäin hyvän muistin omaavia, eivätkä ole niin ihmisen ohjailtavissa, kuin esimerkiksi moni palveluskoirarotu. Ympäristön vaikutus tässä on mielestäni merkittävä. Kun mietimme lähtökohtia pennulle, niin kasvattajat tekevät kaikkensa jotta pennut sosiaalistuvat ihmiseen, ja pyrkivät antamaan paljon virikkeitä jo ennen uuteen kotiin lähtöä.

Tästä pentu saa kasvuympäristönään sellaisen, että se vahvistaa avoimuutta myös ihmisen suuntaan ja pennulla on kokemuksia uusista asioista, ja se kykenee niitä käsittelemään. Yksilöistä ei ole pentuaikana nähtävissä pidättyväisyyttä, mutta jos se huomataan, sitä voidaan auttaa muovautumaan avoimemmaksi harjoittelemalla, antamalla positiivisia kokemuksia jo vahvan leimautumiskauden aikana. Sosiaalistaminen on yksi hyvin korostettu asia nyky-yhteiskunnassa, koska koirien on tultava toimeen ihmisten kanssa tilanteessa kuin tilanteessa. Kaikki koirat eivät itse tätä asiaa välttämättä tarvitse eikä kaipaa ollenkaan, se on meidän ihmisten kannalta suosiollista, ei aina niinkään koiran.

Kun landseer kasvaa hyvin sosiaalistuneessa ympäristössä siitä kehittyy avoin ja ystävällinen, sillä ne piirteet nousevat esiin, kun niille antaa hyvän mahdollisuuden. Tätä kautta kun avoimuutta (mahdollisesti opittua käytöstä) huomioidaan jalostuksessa, se tietenkin vahvistuu hitaasti, mutta siltikin geneettisessä pohjassa on olemassa myös laumanvartijalle kuuluvia luonteen piirteitä. Jos landseer kasvaa ympäristössä, missä sitä ei sosiaalisteta niin paljon, annetaan sen elää enemmän omilla ehdoillaan, taikka annetaan esim. vartioivalle käytökselle mahdollisuus, niin tämä toisenlainen käyttäytyminen voi joillakin yksilöillä nousta esille voimakkaana. Tästä syystä osalla landseereistamme löytyy edelleen voimakasta vartioimista, pientä pidättyväisyyttä, välinpitämättömyyttä vieraita ihmisiä kohtaan, itsenäisyyttä sekä useammilla sitä, ettei jakseta keskittyä tekemään ihmisen ohjauksessa asioita pitkään, kuten saimme edellisen lehden luonneosiotakin lukea.

Haastatteluissa tuli esille asia myös koulutuksellisesti. Landseer ei jaksa pitkään toistoja, ja tämä on hyvin tyypillistä myös laumanvartijoille. Nehän tekevät ”työtä” kun ne itse valitsevat ja vain silloin jos se hyödyttää niitä itseään ja niiden viettien sekä vaistojen sanelemana. Toimintaan ryhdytään aina jostakin ärsykkeestä, ja ärsykkeen voi laukaista moni eri asia. Synnynnäiset käyttäytymismallit (fixed action patterns= vaistonvaraista käyttäytymistä) vaikuttavat hyvin voimakkaana jokaisella eläimellä. Mallit laukeavat aina tietystä ärsykkeestä, ja se johtaa eläimen toimimaan tietyllä sisäänrakennetulla tavalla. Koirat kuitenkin miettivät likimain aina onko tämä minulle hyödyllistä?

Yksi hieno puoli landseerien laumanvartijataustasta mielestäni on hyvä muisti. Kun olet ohjannut koiran suoritukseen, joka on tehty oikein, ja koira saa siitä toivomansa palkan, niin silloin koira todella muistaa erittäin hyvin asian, eikä vaadi toistoakaan niin usein, kuin normaalisti palveluskoirat. Tällöin tietenkin oppiminen täytyy tapahtua silloin kun koira ei ole stressaantunut, sillä stressitason nousu vaikuttaa oppimiseen, ja stressaantunut koira ei opi. Ja palkkauksen ajoitus on erittäin tärkeä, että se todella tulee oikeaan aikaan.

Nämä piirteet tulevat säilymään luonteissa aina, ja joskus todella tulee vastaan yksilöitä, joilla on voimakas taipumus johonkin, ei ehkä niin landseerille toivottavaan piirteeseen. Mutta landseerin luonne sallii sen, että ihminenkin pystyy ohjaamaan koiraan haluttuun suuntaan, kun sen tekee oikein. Tosin tässäkin on muistettava, että koulutus ja ohjaamistavat ovat todella positiivisen vahvisteen käyttöä, ja kunnioittavaa suhtautumista koiraan. Tämä vaatii koiralta ehdotonta luottamusta ja kunnioitusta ihmiselleen, ja myös päinvastoin. Eli meidän tulee kunnioittaa koiramme taipumuksia, ja katsoa sitä kautta myös se, milloin koira on mahdollisesti valmis ohjattavaksi ja milloin ei. Muistaa lopettaa kun on onnistuttu, taikka koiran mielenkiinto ei riitä jatkamaan. Jos koira huomaa, että jatketaan hammasta purren, tulee usein väärin opetettua asioita, ja kun kyseessä on hyvällä muistilla varustettu koira, niin se on pitkä tie ohjata pois asiasta.

Herkkyyys landseereissa voi olla osittain myös peruja laumanvartijoilta, sillä nekin joutuvat olemaan hyvin herkkävaistoisia, ja ne myös huomioivat asioita nopeasti, ja niiden täytyy luottaa omiin vaistoihinsa. Täten landseer, joka on ohjattu ihmisen kanssa toimimaan enemmän kuin laumanvartijat, on kyennyt todella tekemään useita urotekoja niin maalla kuin vedessäkin täysin itsenäisesti.

Metsästyskäytöksestä oli myös haastatteluosioissa eroja luonteissa. Tässäkin ympäristö varmasti muokkaa käytöstä esiin, taikka pois siitä. Esimerkkinä seuraavaa:

Mallalle on tullut taipumus hiirihypelyyn, ja hiirien metsästykseen, jota myös esiintyy laumanvartijoilla kun sille on tämä mahdollisuus annettu (pelto on vieressä, ja hiiriä vilistää kyntöaikana hurjat määrät pihaan, ja kun siellä voi koirat touhuta ”mitä haluavat”, niin mahdollisuudet ovat tähän erinomaiset). Laumanvartijalla ei ole varsinaista metsästyskäytöstä geneeissä ollenkaan (R.Coppinger: Koira, biologin näkökulmasta), mutta hiiriä, ja pienjyrsijöitä ne ovat joutuneet ruoaksi hankkimaan, joten tätä esiintyy niillä edelleen. Manu ei taas reagoi mihinkään liikkuvaan ”otukseen” ei pieneen eikä isoon, sillä kasvuaikana sillä ei ole ollut tähän

mahdollisuutta, koska asuimme kerrostalossa sekä rivitalossa, eikä hiiriä kaupungissa esiinny samoissa määrin. Näin ollen kyseinen käytös ei ole saanut mahdollisuutta vahvistua, eikä siihen ole opittu.

On ihmisiä, jotka tykkäävät landseerin luonteen olevan se ihmisrakas ”höpönassu” joka menee avosylin jokaista ihmistä kohden, ja kuolaa, ja nuolee ihmiset märeksi häntä heiluen. Sitten on niitä, jotka pitävät koirasta eniten siitä, että se on hyvin toiminnallinen, ja sen kanssa voidaan harrastaa kaikennäköistä. Sitten löytyy niitä jotka arvostavat, että koira voi kulkea vieraassa ympäristössä rauhallisesti, ja olla välinpitämätön asioille, koska silloin on usein helppoa liikkua paikassa kuin paikassa.

Mielestäni landseerista saa nämä kaikki piirteet esille jollakin asteella (kuten kaikissa koirissa), ja ympäristö on se mikä asiaan vaikuttaa eniten. Landseer on kuitenkin perimmältään toiminnallinen, itsenäinen koira, joka toimii kun on tarpeellista ja se tykkää tehdä asioita joko itsekseen taikka ohjattuna jonkun aikaa. Jos ihminen ei tee landseerin kanssa riittävästi, taikka ympäristö ei anna sille mahdollisuuksia toteuttaa itseään, toiminnallisuus tietenkin sammuu. Ja näin ollen meiltä löytyy myös paljon niitä mukavuudenhaluisia sohvanvaltaajia.

Kasvu ympäristön vaikutuksesta luonteen kehitykseen

Esimerkkinä kerron omasta kokemuksestani.

Malla on kasvanut m-a laumassa koko nuoruutensa.

Malla on asunut pääasiassa ulkona nuoruusaikansa. Toki Mallalle on tarjottu mahdollisuutta olla meidän kanssa ja on ollut sisälläkin ihmisten seurassa, mutta se itse valitsi koirakaverit sekä itsenäisyyden, kun sillä oli mahdollisuus tehdä valintaa.

Mallalle on kehittynyt voimakas vahtiminen (lähinnä haukkuminen ja ympäristön tarkkaileminen) meidän omassa kotiympäristössä, ja omalla pihalla esiintyy vieraita kohtaan pidättyväisyyttä, eikä se ole tiennyt kuinka toimia. Oletin, että vieraiden kohtaamisessa tilanne madaltuu, kun siihen ei kiinnitetä huomiota, mutta itse huomioin väärää käytöstä vahingossa. Eli kielsin haukkumasta, ja se tietenkin vain vahvasti Mallan käytöstä samaan suuntaan eikä siitä pois. Nyt meillä on kuitenkin aloitettu erittäin hyvin tuloksin ohjaamaan tuota käytöstä vaihtoehtoiseen käytökseen. Mallaa on ohjattu tervehtimään vieraat asiallisesti kun ne tulevat pihaan. On siis kerrottu koiralle toinen tapa toimia, jatkuvan kieltämisen sijaan. Joka onkin erinomainen keino, saada koiralta ei toivottuja ominaisuuksia muutettua toivotuiksi ominaisuuksiksi. Tervehtimisen jälkeen koira saa parhaan palkkansa, pääsee irti, ja se pääsee taasen touhuamaan omiaan. Edistys on ollut koko ajan parempaan suuntaan, ja vieraat on otettu asiallisesti vastaan.

Meidän kotiympäristön vaikutuksesta on toinenkin asia tullut esille. Eli kun poistumme vieraaseen paikkaan, Malla toimii, kuten laumanvartijan kuuluisi. Eli on täysin välinpitämätön ympäristölleen, kun ei koe siellä tarvetta tehdä ”töitä”. Näin ollen Malla ei reagoi näyttelyissä toisiin koiriin, vaan liikkuu useimmiten itsevarmana häntä pystyssä, kuin kala vedessä, väenpaljoudessa, eikä osoita mitään arkuutta, epävarmuutta taikka aggressiivisuutta ketään kohtaan. Itse olen vielä hiukan vahvistanut tätä käytöstä, sillä en ikinä päästä koiriani tervehtimään hihnassa toisia koiria. Tosin Malla ei ole oikeastaan pyrkinytkään siihen. Mutta, jos ihminen tulee ilman koiraa, Malla sallii käsittelyn, ja jopa nauttii siitä. Onpahan neiti heittäytynyt jopa selälleen keskellä isoa näyttelyä makaamaan jalat oikoisenaan. Ja itse koen että on erittäin vaivatonta liikkua tällaisen koiran kanssa tietäen, että löysällä hihnalla se kulkee vaivattomasti, eikä ”hötky” mihinkään. Toki on tilanteita, jotka voivat Mallaa stressata liikaa, ja silloin voi käytöksessä esiintyä ns. ”ylireaktiota”, ja se on vain stressitason noususta johtuvaa, jota ei koskaan saisi tulkita koiran normaaliksi luonteen ominaisuudeksi.

Kun ollaan kodin ulkopuolella, Malla todella lepäilee ja on rauhallinen koko ajan. Tuomareiden käsittelyn se sallii hyvin, ja antaa tuomarin käsitellä miten vain. Hyvä hermoiset/luonteiset koirat

Italiassa, siis maremmano-abruzzeset sallivat tuomarin nostavan niitä korvien takaa ”niskanahkasta/villoista” ilmaan, niin että takajalat vain hipovat maata. Tästä tuomari laskee ja tipauttaa koiran takaisin seisomaan, ja koirat ovat todellakin aivan viilipytyjä tilanteessa. Ja tämä kertoo mielestäni erittäin tasapainoisesta luonteesta. Eli ei landseerin tasapainoisuus ainakaan tästä käytöksestä ole vaakalaudalla, vaan pikemminkin sille on sallittu sen ominaisuuksissa oleva luonteenominaisuus nousta esille, ja sitä on tietoisesti, taikka tiedostamatta vahvistettu.

Ihmisen arvostus on näkynyt omissa koirissa selkeästi kuitenkin, vaikka kontaktit ovat varmasti vähäisempiä kuin monella muulla ”kotikoiraalla”. Malla on koira, joka minun pyynnöstäni voisi ”kiivetä vaikka puuhun,” mutta ei tee sitä miellyttääkseni minua, vaan ja ainoastaan sen palkan toivossa miellyttääkseen itseään. (Itse en puhuisi niin paljon koiran miellyttämisen halusta ihmistä kohtaan, sillä koira kuitenkin on eläin, joka ei omilla taidoillaan pyri miellyttämään ihmistä vaan tekee sen miellyttääkseen itseään, jotta pääsee toivottuun tilanteeseen. Se voi olla palkka tehdystä ”tempusta” kuten seuraaminen, istuminen jne., treenien lopettaminen, uiminen tai ihan mikä tahansa joka sillä hetkellä on koiralle erittäin tärkeä saavutusta).

Osa landseereista käyttäytyy erittäin railakkaasti, iloisesti ja tätä kautta joskus jopa hiukan hallitsemattomastikin yleisillä paikoilla ja kotona. Ja tässäkin on omat erittäin hyvät ja sitten niitä huonoja puolia. Eli eihän kaikki toivo saavansa isoa nallekarhua kuolaamaan housuilleen, taikka hypättämään päälle, taikka ryskäämään polvia, niin että on kaatuminen lähellä. Sitten on koiria jotka sallii käsittelyn, antaa ihmisen tulla ja odottaa maltillisesti kun on pajattu tai tervehditty. Ja tähän käytökseen nimenomaan vaikuttaa miten ja mitä koiralle on ohjattu, sekä miten ympäristö on vaikuttanut koiran käytökseen.

Mikä näistä on parempi asia, on meidän jokaisen valittava, ja sen mukaan mentävä eteenpäin. Varmastikin se kultainen keskitie olisi loistavaa. Aina kannattaa muistaa, että ympäristön vaikutus on erittäin suuri. Ja mielestäni landseerin kohdalla sen merkitys on hyvin suuri, koska luonteesta löytyy todistettavasti ainakin kaksi täysin erityyppisen luonteen omaavaa rotua. Tästä syystä landseerin luonteesta on varmaan vaikeaa tehdä selkeää kuvausta, kun hajontaa löytyy nuoresta rodusta erittäin paljon.

Tuire Kaimio kertoi luennollaan: ”Älä laita luonteen ”piikkiin” jotakin koiran käyttäytymistä, sillä usein se on opittua, eikä kerro koiran luonteesta mitään.” Tämä todettiin myös videossa, missä Tuire koulutti norsuja. Eläin kuin eläin voi vaikuttaa luonteeltaan jopa aggressiiviselta, kuten eräs norsu videolla. Sille ei ollut voitu opettaa mitään, ja sitä pidettiin kahlittuna, koska oli vaarallinen. Oikealla ohjaamisella, ja koulutuksella, tässä tapauksessa koulutus aloitettiin emän lähellä, missä norsu tunsu olonsa rauhalliseksi ja tyyneksi, tulokset olivat erittäin upeat. Oikeassa ympäristössä opettaminen, tuli vahvasti esille. Ja mikä oli mielenkiintoista, norsut oppivat paljon nopeammin kuin koirat.

Joten koirakin oppii kun sille ensin löydetään oikea ympäristö, missä se todella on tyyne, ja rauhallinen. Tuiren mukaan kaikki opetus eläimillä pitäisi aloittaa rauhallisessa, stressittömässä ympäristössä, ja tehdä siellä varmaksi. Tämän jälkeen voidaan siirtyä harjoittelemaan ”paineen” alle koulutuskentän läheisyyteen, ja sitten kun se sujuu ongelmitta siellä, siirtyä koulutuskentälle. Tuirellekin tulee paljon kyselyitä kun koira ei opi kentällä mitään, missä vika? Onko koiran hermorakenteessa vikaa, tai koirassa? Vastaus on yksinkertainen, mene rauhalliseen paikkaan, kotiin ja opeta siellä, ennen kentälle menoa.

Elekielestä vielä hiukan

Laumanvartijoilla säilyy selkeä elekieli läpi koko elämän, ja niiden elekieli pysähtyy pennun asteelle. Landseereissa on nähtävillä tämä sama asia joissakin yksilöissä. Eli ne käyttävät voimakkaita rauhoittavia signaaleja; haukottelevat, väistävät päällään, hidastelevat liikkumistaan, nuolevat ihmisiä kasvoihin sekä tietenkin toisia koiria. Osa eleistä vahvistuu voimakkaasti ihmistä

kohtaan, jos koira kokee, että sen on tarpeellista rauhoitella ihmistä koko ajan. Ja tällainen käytös minulla ainakin herättää hiukan huolta, jos sitä esiintyy ylenpalttisesti. Jos koira rauhoittelee tilanteissa jossa on näkyvissä selkeä syy, niin silloin asia on ihan ok. Jos se alkaa muodostua ”rutiinin” omaiseksi, niin silloin omistajankin olisi syytä, ehken pohtia, onko koira ohjattu/koulutettu liian ”kovin” ottein ja koira joutuu koko ajan rauhoittelemaan ihmistä, ettei joutuisi jälleen ns. ”kohteeksi”. Tällä en tarkoita välttämättä fyysistä kontaktia koiraan. Vaan liiallisia pakotteita voidaan antaa muullakin tavoin. Rauhoittelua esiintyy usein myös tilanteissa, jossa koira on jo ns. kyllästynyt tekemiseensä, ja koittaa näin osoittaa omistajalleen, ”hei etkös voisi jo rauhoittua mua ei kiinnosta”. Tämän rajan jos ylittää, niin voi olla varma siitä, että seuraavalla treenikerralla saa tehdä pidempään töitä kuin edellisellä kerralla olisi saavutettu.

Murina on myös asia, mikä on tullut landseer piireissä esille aina aika ajoin. Koiralle murina ei tarkoita sitä, että olisi hyökkäämässä, vaan se on viimeinen keino ilmoittaa tulijalle, että haluaa olla rauhassa. Jos tätä murinaa ei koiralle sallita, se voi jättää sen kokonaan välistä, ja siirtyä suoraan seuraavaan eli puremiseen. On paljon koiria, jotka eivät halua, että niitä lähestytään käsi ojossa, kurottaen, ja houkutellen. Niissä tilanteissa ihminen vaikuttaa koiran näkövinkkelistä uhkaavalta (=eleet kohti katsominen, päälle ojentuminen ovat selkeitä uhkan merkkejä, herkimmille jopa käden ojennus kun se tulee kohti). Eli koiria kohdatessa olisi pyrittävä olemaan aivan normaalisti, eikä itse ottaa kontaktia koiraan, vaan odottaa, että koira ottaa sen kontaktin ensin. Näin voitaisiin välttyä monilta ikäviltäkin tilanteilta. Sosiaalistaminen auttaa näissäkin tilanteissa jonkun verran, ja koira oppii ottamaan ihmiset vastaan. Mutta me emme kuitenkaan voi tietää, minkä tilanteen koira kokee hankalana ja mahdollisesti uhkaavana, ja signaaliherkkä koira huomioi eleet ihmiseltäkin erittäin herkästi.

Eli kaikella käytöksellä on omat rajansa, ja sieltä pitää jokaisen löytää se oma raja ja kultainen keskitie, jotta pääsee oman landseerinsa kanssa etenemään siten miten se on koiralle ja itselle sopivinta. Toivon, että ajatukseni auttavat kaikkia löytämään oman erinomaisen tien koiraansa kanssa, ja pääsette omiin toivomiinne tavoitteisiin. Tavoitteet voi olla vepeilyssä eteneminen, tokoilussa eteneminen, ihan arkipäivien jutuista selviäminen, mikä tahansa treenimuoto ja siitä selviäminen, taikka sitten ihan se omassa kotona oleminen.

Mielestäni tämä ”luonteen” monimuotoisuus tällä hetkellä on todella suuri rikkaus rodullemme, sillä landseerista on moneksi!

Petra Kantola
Kennel Mareus

Lähteet: Katariina Mäki: Periytyvyys ja sen matematiikka
Anna-Elisa Liinamo: Käyttöominaisuuksien periytyminen ja jalostus
Kai Pelkosen luento 2001
KOIRAT 2007 Luonnekin periytyy, teksti: Susanna Viljanen
Koira 2000-luvulla Seminaari: Tuire Kaimio; nykyaikaiset koulutusmenetelmät